

Management Forum

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ สู่ความสำเร็จในการทำงาน ตามหลักพุทธธรรม

เขียนโดย... อาจารย์ปรเมษฐ์ แสงอ่อน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Poramet.sa@ssru.ac.th

การบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในองค์กรต่างๆ ทั้งภาคราชการและภาคธุรกิจเอกชน เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ย่อมเกี่ยวข้องกับเรื่องของคนทั้งสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า “คน หรือ ทรัพยากรมนุษย์” เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่จะบอกว่าองค์กรสามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จหรือไม่ หากองค์กรใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพก็จะส่งผลให้องค์กรมีความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ ในทางกลับกัน หากองค์กรใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ด้อยคุณภาพก็จะส่งผลให้องค์กรไม่ประสบความสำเร็จนั่นเอง การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ดังนั้น เมื่อองค์กรสรรหา คัดเลือก และรับบุคคลเข้ามาทำงานแล้ว จึงจำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่าพนักงานแต่ละคน แต่ละฝ่าย มีทักษะความสามารถสอดคล้องกับงานที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นต้องทำหน้าที่ในการสำรวจความต้องการหรือความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามนโยบายและเป้าหมายขององค์กร

การพัฒนาบุคลากรเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้บุคคลในองค์กรมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญในหน้าที่ของตนเองอย่างพอเพียงที่จะปฏิบัติงานนั้น และมีทัศนคติที่ดีต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย เพราะถ้าบุคลากรมีความพึงพอใจในงานของตนเองก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในงานนั้น พยอม วงศ์สารศรี (2545, น. 159) กล่าวว่า ความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมเนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. องค์กรมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ผู้ที่จะทำให้ผลผลิตไปสู่จุดหมายปลายทางที่องค์กรกำหนดไว้ก็คือ บุคคลในองค์กร สำคัญเพียงผู้จัดการหรือผู้บริหารยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของ

องค์การได้ จำเป็นต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลภายในองค์การ งานจึงจะประสบความสำเร็จ ฉะนั้น จำเป็นต้องมีหน่วยงานสอนให้เขาได้เรียนรู้งานนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจงานอันนำไปสู่ความรวดเร็วในการทำงาน และยังเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานนั้นๆ

2. ลักษณะงานในองค์การมีความแตกต่างจากความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาให้ความรู้ และฝึกฝนสิ่งที่กว้างๆ อาจไม่ได้เฉพาะเจาะจงและมีลักษณะพิเศษตามลักษณะเฉพาะของงานในองค์การ ฉะนั้น ผู้สำเร็จการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้งานนั้นก่อนทำงานเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ

3. งานในองค์การจะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องมีการปรับสิ่งต่างๆ ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะงาน หรือการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี อาทิ การนำคอมพิวเตอร์ มาใช้ในงานต่างๆ จำเป็นต้องฝึกอบรมบุคคลในองค์การให้สามารถทำงานใหม่ได้อย่างดี

4. บุคคลในองค์การจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยธรรมชาติของมนุษย์เมื่อทำงานไปนานๆ ความเฉื่อยชา ความแข็งจะเกิดขึ้น ฉะนั้น องค์การจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น จูงใจให้เขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อไม่令他เกิดความรู้สึกว่าเขาอายุมากแล้ว ปลอ่ยให้เด็กรุ่นหลังทำ จะต้องทำให้คนในองค์การเกิดจิตสำนึกว่าทุกคนไม่มีใครเกิน การพัฒนา

วิลาวรรณ รพีพิศาล (2550, น.142-143) ได้ระบุเกี่ยวกับการฝึกอบรมว่า เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการ ที่จะต้องตระหนักถึงการพัฒนาดตนเองให้มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอที่จะปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ดีต่องานและองค์การ รวมทั้งมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาดตนเองตลอดเวลา ดังนั้น การฝึกอบรมจึงมีความจำเป็นต่อทุกองค์การ ดังนี้

1. เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรในองค์การได้ผ่านการฝึกอบรมจนรู้แนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ย่อมจะช่วยลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน เพิ่มพูนเสริมคุณภาพของผลผลิต และศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ลดต้นทุนการดำเนินงาน และหลีกเลี่ยงความสูญเสียที่อาจเกิดจากอุบัติเหตุได้

2. ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรใหม่ที่มีพื้นความรู้หนักไปทางทฤษฎีแบบกว้างๆ ไม่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามหน้าที่ตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ การฝึกอบรมจึงช่วยให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และรู้จักองค์การมากขึ้น ซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้บุคลากรมีความมั่นใจที่จะปฏิบัติงาน ถือเป็น การช่วยลดการลาออกหรือการขาดงานของบุคลากร

3. ช่วยลดการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร การปฏิบัติงานโดยทั่วไปหากบุคลากรได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี จะทำให้มีความมั่นใจสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องให้ผู้บริหารหรือหัวหน้างานต้องเสียเวลาในการชี้แนะ หรือให้คำแนะนำปรึกษาตลอดเวลา

4. ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน บุคลากรที่ปฏิบัติงานและได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมย่อมจะมีความรู้ความสามารถและเชื่อมั่นการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งจะส่งผลด้านขวัญกำลังใจ คืออย่างน้อยไม่ต้องเสียเวลาเรียนรู้อีก และไม่ก่อให้เกิดความอึดอัด วิตกกังวล ไม่มั่นใจในความถูกต้อง

5. ช่วยยกระดับความสามารถในการปฏิบัติงาน บุคลากรจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาตนเองตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะงานในองค์การมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นระบบการบริหาร ลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องฝึกอบรมเพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

6. ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์การ การฝึกอบรมมีจุดประสงค์หลักประการหนึ่ง คือ การปรับและเสริมทักษะของบุคลากรให้ไปในทางสนับสนุนและให้ความร่วมมือ โดยเห็นความสำคัญด้านเป้าหมายและนโยบายขององค์การ ตลอดจนหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ โดยตระหนักเสมอว่า งานขององค์การก็คืองานของตนเองที่จะต้องปฏิบัติให้ดีที่สุดและก่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จะเห็นได้ว่าการบริหารธุรกิจจะมีหลักในการพัฒนาบุคลากรในองค์การ เพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่ามีหลักธรรมที่ใช้ในการทำงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จเช่นกัน โดยมีหลักธรรมสี่ประการอยู่หลายหลักธรรม แต่ในบทความฉบับนี้จะขอนำหลักอริยมรรค 4 มาเป็นแนวทาง อันได้แก่

1. ฉันทะ คือ ความรักงาน ความพอใจในงานที่ทำอยู่
2. วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียรต่องาน
3. จิตตะ คือ ความเอาใจใส่รับผิดชอบในงาน
4. วิมังสา คือ การพินิจพิเคราะห์และใช้ปัญญาตรวจสอบงาน

อริยมรรค 4 ธรรมแห่งความสำเร็จ เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและพิจารณาแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้เป็นอย่างดี เพราะในยุคปัจจุบันนี้มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายทั้งที่มีสาเหตุจากตนเองและจากผู้อื่น ดังนั้น การพิจารณาตนเองว่ามีคุณสมบัติตามหลักอริยมรรค 4 แล้วหรือยัง จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้แต่ละคนใช้สติ ละเอียดในการแก้ไขปัญหา มากกว่าการโยนความผิดให้กับเพื่อนร่วมงานหรือบุคคลอื่น ซึ่งหลักอริยมรรค 4 มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทำงาน ดังนี้

ฉันทะ : ความรักงาน ความพอใจในงานที่ทำอยู่

อันดับแรกต้องสำรวจตนเองว่า มีความชอบหรือศรัทธาในงานด้านใด แล้วมุ่งไปในเส้นทางนั้น อาจเริ่มต้นง่าย ๆ ด้วยการตั้งคำถามกับตัวเอง ฉันทำงานเพื่ออะไร ฉันมีความสุขหรือไม่หากงานที่ทำอยู่ไม่ใช่งานที่รักเสียทีเดียว เพื่อเราจะได้มีเวลาค้นหาและปรับเปลี่ยนตัวเอง หรือปรับทัศนคติและศรัทธาของตัวเองให้เข้ากับงานที่

ทำอยู่ อย่างไร ก็ตาม เชื่อเถอะว่างานแต่ละอย่างนั้น ไม่มีทางที่ใครจะชื่นชอบไปทั้งหมดทุกกระบวนการ ดังนั้น ถ้าคุณพอใจที่จะทำ และ มีความสุขกับงานเชื่อว่างานที่คุณทำอยู่ต้องออกมาดีแน่ ๆ ดังคำกล่าวที่ “ถ้าเรารักงาน งานก็รักเรา” หมายถึงหากเรารักสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราให้ความสำคัญ ใส่ใจเวลา และให้ความสำคัญกับสิ่งนั้น และเมื่อเรา ทำแบบนี้กับงาน ผลงานของเราก็จะออกมาดี และผลงานที่ดีก็จะส่งผลให้เราประสบความสำเร็จและมีความสุขใจ ก้าวหน้าต่อไป

วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียรต่องาน

งานทุกอย่างจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร ความวิริยะจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่ง ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ ยิ่งขยันเท่าไรผลตอบแทนที่จะได้รับมันก็มีมากเท่านั้น ที่สำคัญความวิริยะจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความรักในงานจากฉันทะนั่นเอง และความวิริยะไม่ใช่การทำงานแบบเอาเป็นเอาตาย แต่เป็นการหมั่นฝึกฝนตนเอง ต่างหาก ทั้งนี้ มีข้อน่าสังเกตสำหรับคนทำงานร่วมกันคือ จะต้องขยันด้วยกันทั้งหัวหน้าและลูกน้อง ยิ่งผู้เป็นหัวหน้า นั้นสำคัญมาก ถ้าเป็นคนเกียจคร้าน คิดกินแรงอย่างเดียว ลูกน้องก็มักจะขยันไปได้ไม่ทันน้ำ เดียวก็รามือกันหมด แต่ถ้า หัวหน้าเอาการเอางาน ก็จะสามารถึงลูกน้องให้ขยันขันแข็งขึ้นด้วย

จิตตะ : ความเอาใจใส่รับผิดชอบในงาน

จิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำ จิตตะเป็นธรรมะที่แสดงถึงสติ ความรอบคอบและความรับผิดชอบที่จะตามมา จิตตะจึงมีความสำคัญในการทำงานโดยไม่ออกแวกออกไปนอกเส้นทาง ดังนั้น เมื่อ คุณมีทั้งฉันทะและวิริยะแล้ว จิตตะจะเป็นเสมือนริ้วของเส้นทางที่ไม่ให้ไขว่ไขว้ออกนอกเส้นทางสู่ความสำเร็จได้ พระพุทธเจ้า จึงทรงสอนให้เป็นนักตรวจตรางาน คือให้มีจิตตะ แล้วยังทรงให้โอวาทสำคัญไว้ด้วยว่า “ควรตรวจตรา งานของตัวเอง ทั้งที่ทำได้และยังไม่ได้ทำ”

วิมังสา : การพินิจพิเคราะห์และใช้ปัญญาตรวจสอบงาน

สุดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ วิมังสา แปลว่า การพินิจพิเคราะห์ หมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน มากนั้นเพียงใด หรือ เอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็คั่งค้างและผิดพลาดจนได้ เราอาจลองทบทวนตัวเองบ้าง ๆ ว่า วันนี้ทั้งวันเราทำอะไรบ้าง สรุปลกับตัวเองว่าทำเพื่ออะไร เราจะได้มีกำลังใจต่อไป วัน ต่อ ๆ ไป และไม่ทำผิดพลาดซ้ำอีกเช่นเดิม พร้อมกันนั้นเราจะสามารถเห็นหนทางได้ว่า เส้นทางไหนที่จะนำเราสู่ความสำเร็จได้ จริง ๆ

ดังนั้น หลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน ไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว หากเรานำหลัก อิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการรักงานที่ทำ ขยันและทุ่มเทในการทำงาน รับผิดชอบงาน อย่างเต็มที่เต็มความสามารถ และรู้จักไตร่ตรอง พิจารณา แลวิเคราะห์งานอย่างถี่ถ้วน การปฏิบัติหน้าที่ต่องานก็

จะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน เมื่อทความกล่าวมาถึงช่วงนี้แล้วคงปฏิเสธไม่ได้ว่า เราสามารถนำหลักการ:
ของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนารทรัพยากรมนุษย์ ได้อย่างดียิ่ง โดยเฉพาะอริยบท 4 มุ่งเน้น
การพิจารณาตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

รายการอ้างอิง

กรปึกดอกคอม. (15 พฤศจิกายน 2557). อริยบท 4 *ธรรมที่ใช้ในการทำงาน สู่ความสำเร็จ.*

สืบค้นจาก <http://highlight.kapook.com>

พยอม วงศ์สารศรี. (2545). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ลูกา จำกัด.

วิลาวรรณ รพีพิศา. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ : วิจิตรหัตถกร.

